BNR - Uz intern

Programul de convergenţă regională al UE. Implicaţii pentru România

Valentin Lazea

Comitetul de pregătire a trecerii la Euro din Banca Naţională a României

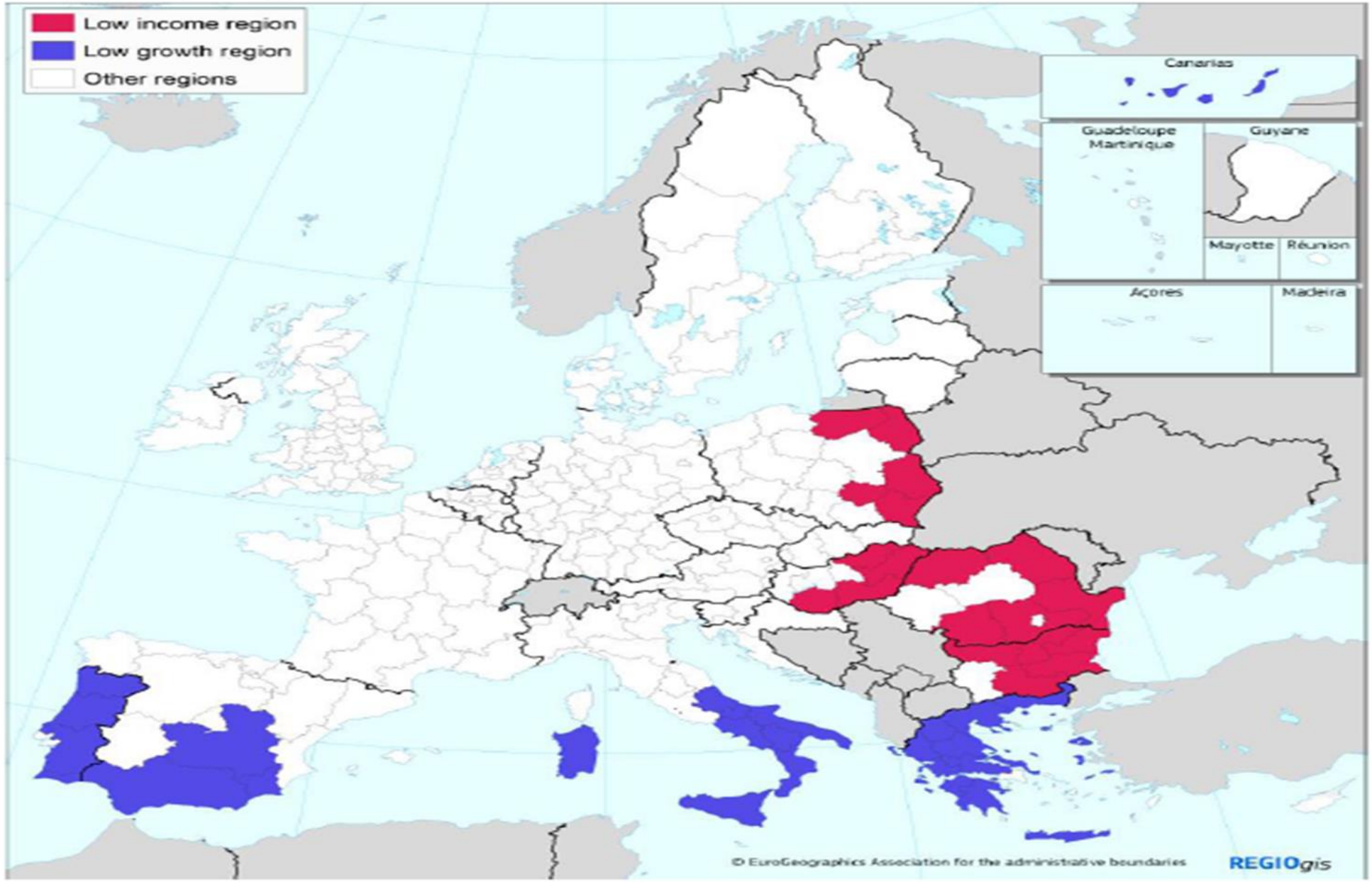
București, 8 mai 2017

INTRODUCERE (1)

- În data de 10 aprilie 2017, Comisia Europeană a publicat raportul intitulat “Competitiveness in low-income and low-growth regions. The lagging regions report”, ca parte a unui proces lansat în iunie 2015 de Comisarul European pentru Politici Regionale, Corina Creţu.
- Raportul se concentrează asupra **regiunilor cu creștere scăzută** (28 la număr, situate în Grecia, Italia, Portugalia şi Spania) şi asupra **regiunilor cu venituri mici** (19 la număr, situate în Bulgaria, Polonia, România şi Ungaria), care împreună alcătuiesc **regiunile rămase în urmă** (lagging regions). Scopul raportului îl constituite identificarea piedicilor care stau în calea dezvoltării regiunilor respective şi eliminarea lor, în scopul creşterii competitivității şi întăririi politicii de coeziune.
- România este analizată în cadrul raportului prin intermediul a cinci regiuni cu venituri mici (Nord-vest, Nord-est, Sud-est, Sud-Muntenia şi Sud-vest Oltenia).

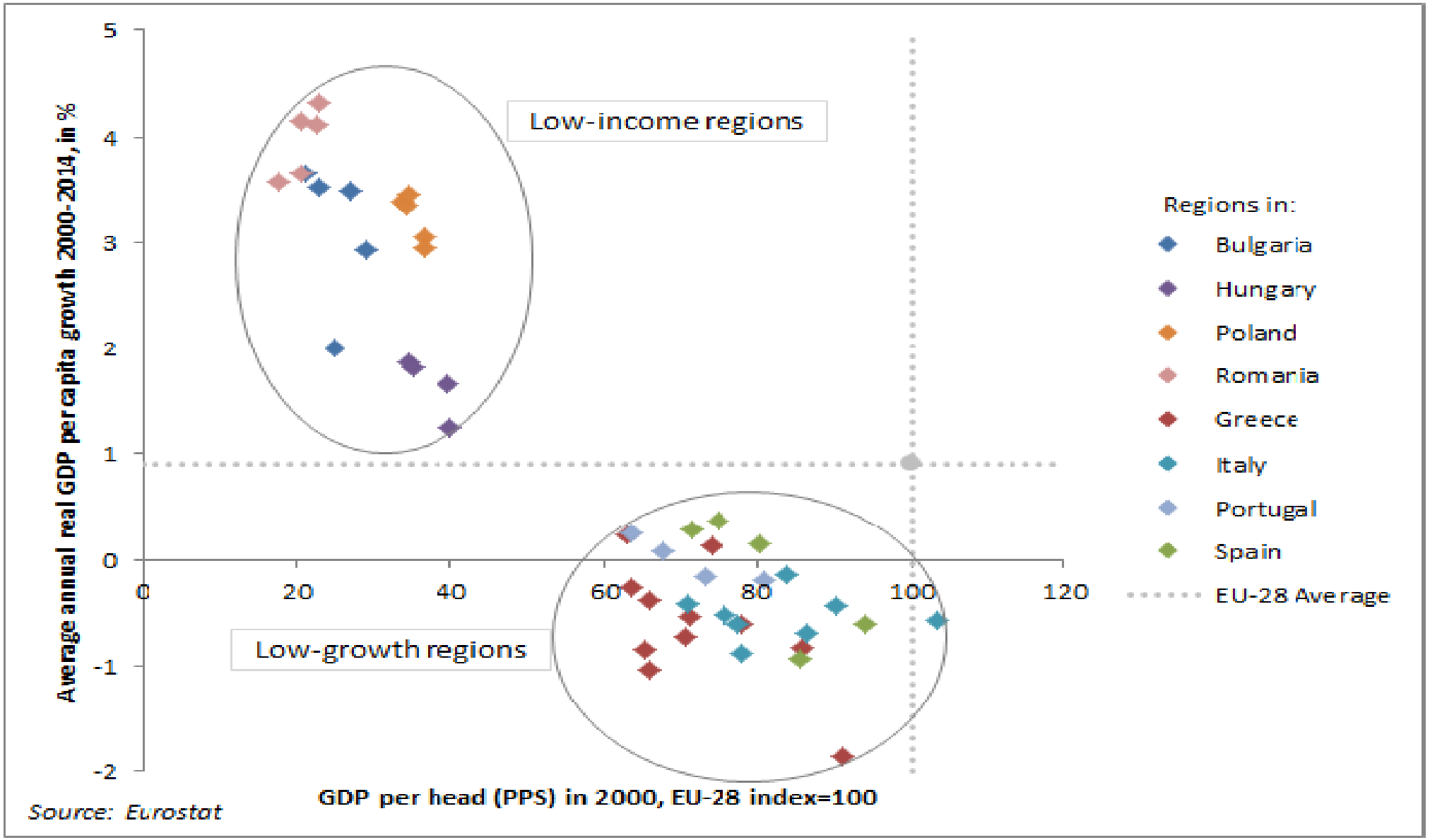
Map 1-1 Low-growth and low-income regions

Lagging Regions

BNR - Uz intern

Figure 1-1 GDP growth and GDP per head in lagging regions, 2000-2014

- Creşterea economică în regiunile cu venituri mici a fost mult mai rapidă decât în regiunile cu creştere scăzută. PIB/locuitor a crescut, în perioada 2000-2014, cu 113% în primul grup, dar numai cu 17% în al doilea grup

IR - Uz intern

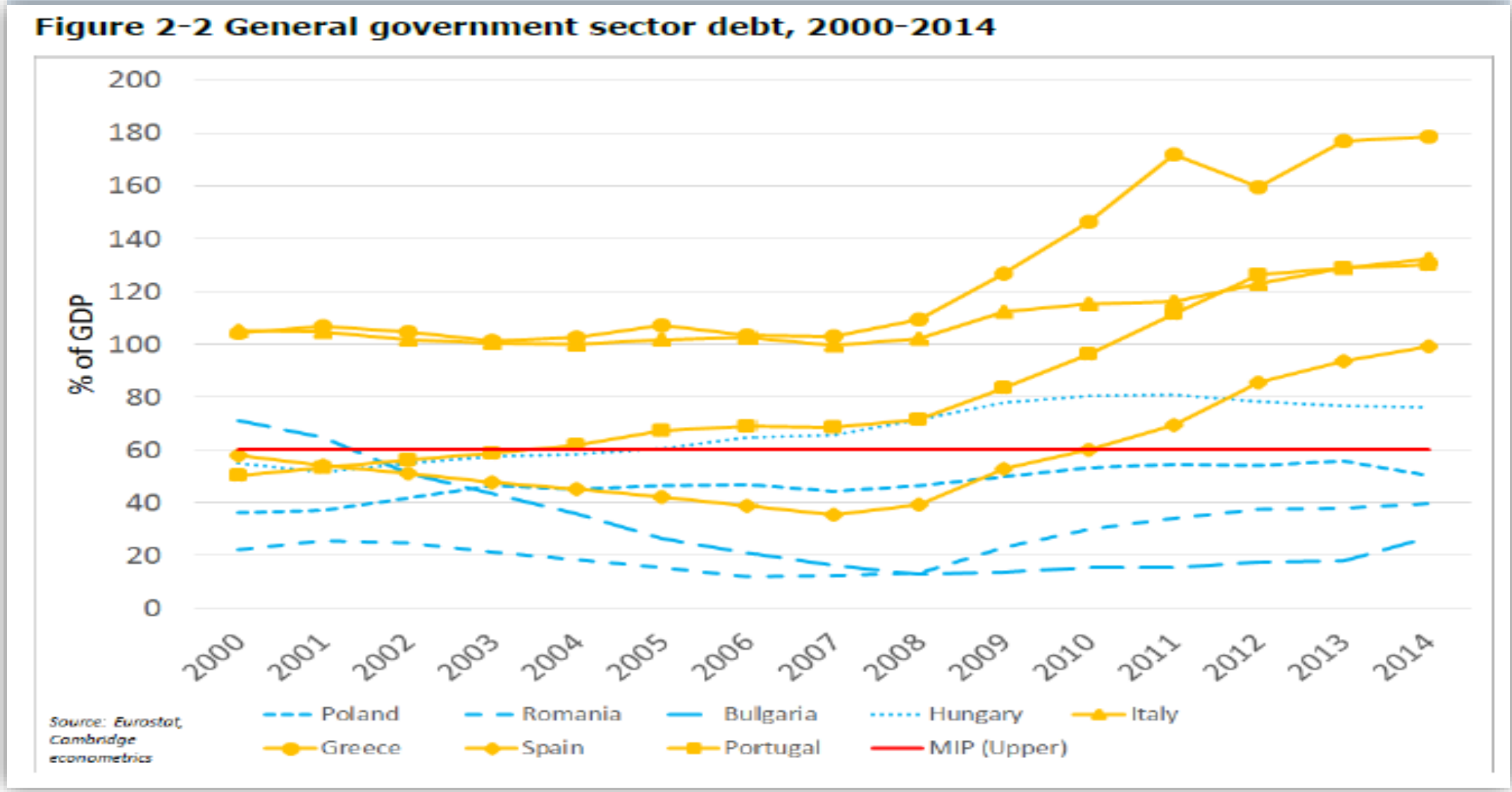
Table 2-1 Economic performance of countries with lagging regions

Economic performance	Low-income countries	Low-growth countries
Public debt, 2013	18%-77% GDP	90%-175% GDP
Interest paid on debt, 2013	2.5% GDP	4.2% GDP
Public investment, 2013*	4.3% GDP (increase by 8%)	2.5% GDP (decrease by 43%)
Private debt, 2013	60% - 125% of GDP	120%-190% of GDP
Total investment, 2005-2015 (2005=100)	155,9	73,0
Share of world's exports, 2001-2015	Significant increase in exports (from 0,2 to 0,54)	Strong contraction of exports (from 2,11 to 1,3)

Source: Eurostat. National level data. *Public investment change over 2007-2013/14.

- Se constată că o creştere mai rapidă (în regiunile din Est) a fost favorizată de determinanți macroeconomici precum: o datorie publică şi o datorie privată mult mai mici (decât în regiunile din Vestul Europei); investiții publice şi investiții totale mult mai mari; o creștere semnificativă a exporturilor.
- **Implicații pentru România**: necesitatea ținerii sub control strict a deficitului bugetar şi a datoriei publice; promovarea unui model de creștere bazat în principal pe investiții şi export (şi mai puţin pe consum).

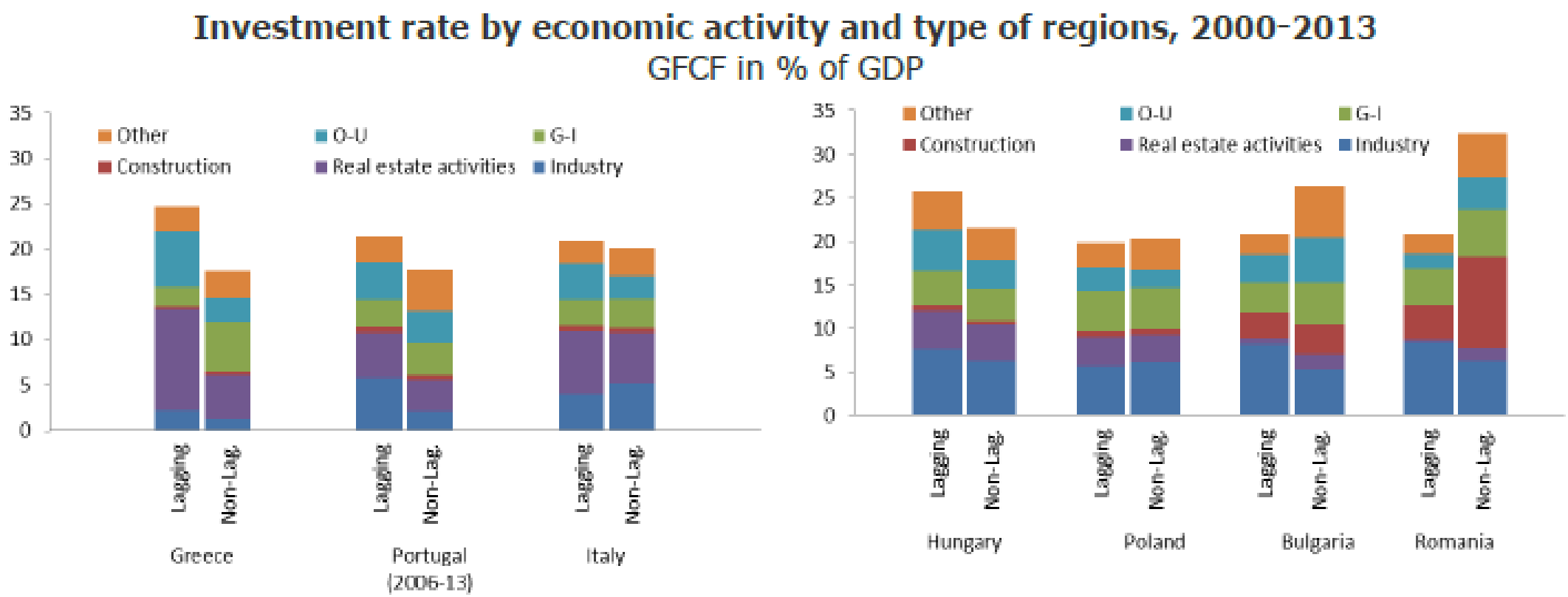
- Uz intern

- O datorie publică mare este corelată cu lipsa de fonduri naţionale pentru cofinanţarea politicii de coeziune.
- **Implicaţii pentru România**: Chiar dacă are un nivel rezonabil al datoriei publice (circa 40 la sută din PIB, mai mic decât al celorlalte state exceptând Bulgaria), România trebuie să fie atentă ca, prin relaxări fiscale nesustenabile, să nu pună în pericol respectivul indicator.

Uz intern

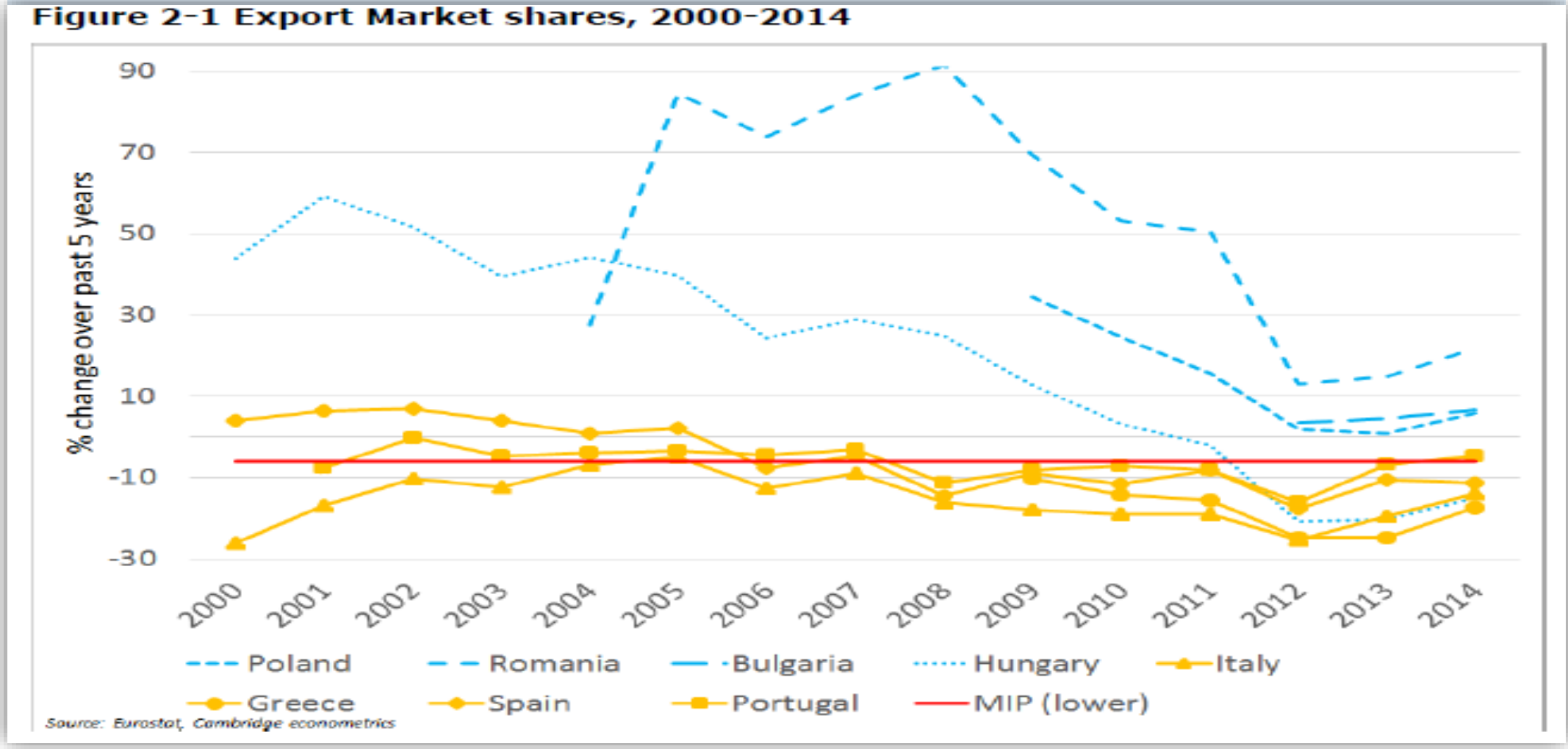
Figure 2-5 Regional Investment rate by economic activity

Source: Eurostat, own calculations. Note: No sector data available for Spain. The G-I sector corresponds to "Wholesale and retail trade, transport, accommodation and food service activities" and O-U to " Public administration and defence; compulsory social security; education; human health and social work activities; arts, entertainment and recreation"

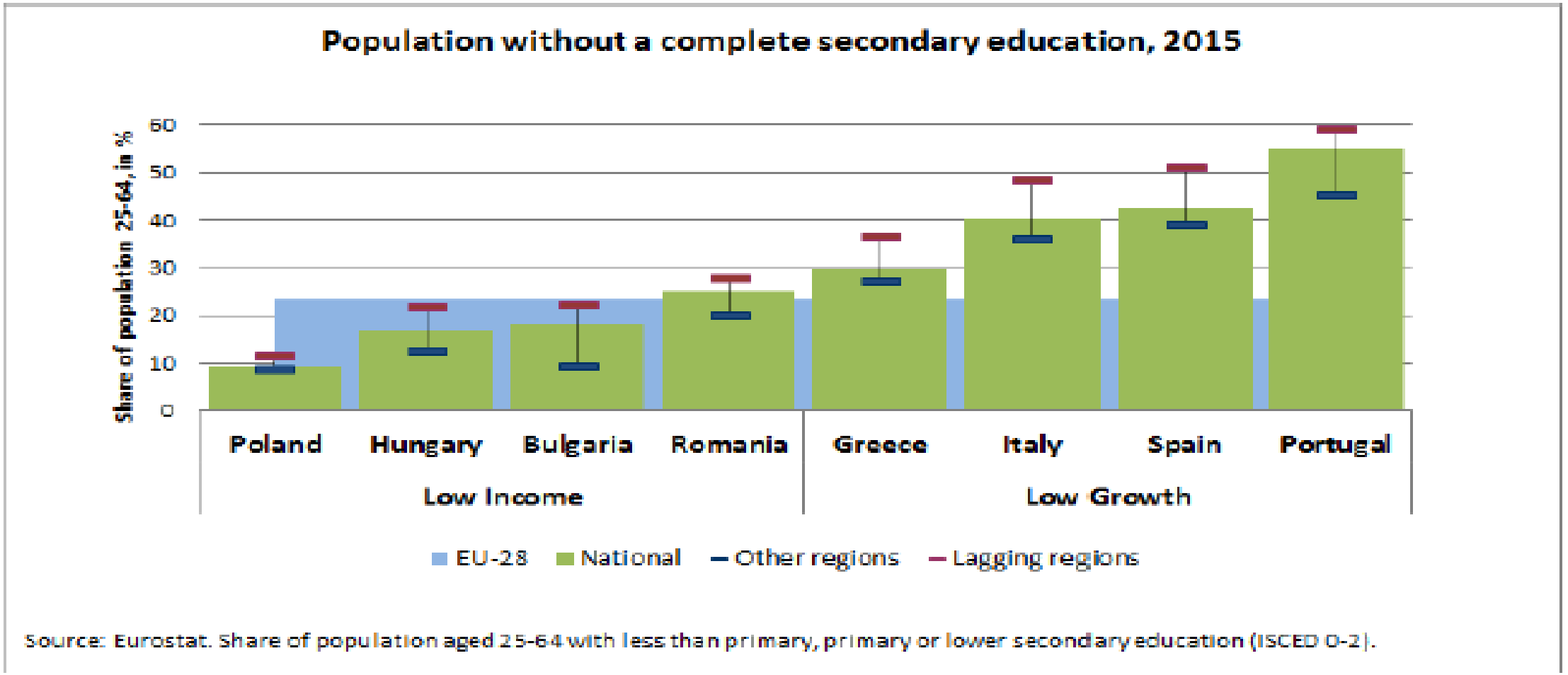
- Detaliind analiza macroeconomică la nivel regional, se constată că în România există cea mai mare discrepanță în ceea ce privește Formarea Brută de Capital Fix între regiunile rămase în urmă şi celelalte regiuni. Mai mult, divergența a tins a se accentua după anul 2000, ceea ce pune sub semnul întrebării politicile interne de coeziune. Cu deosebire, cea care variază cel mai mult este ponderea investițiilor în construcții, mult mai ridicată în regiunile dezvoltate ale României faţă de celelalte regiuni.

IR - Uz intern

- România a înregistrat cea mai înaltă rată de creştere a exporturilor, dintre toate statele analizate. Raportul subliniază că:
  - dezvoltările salariale au ţinut sub control preţurile unitare cu forţa de muncă (în regiunile cu venituri mici), spre deosebire de regiunile cu creştere scăzută, unde veniturile din activitățile neexportabile au crescut fără legătură cu productivitatea muncii;
  - în România şi Ungaria, costurile salariale au fost ţinute în frâu şi de reducerea personalului angajat, reducere mai mult decât compensată de avansul productivității muncii, ceea ce a permis continuarea creşterii economice.

Figure 3-1 Share of low skilled in population in lagging regions

Source: Eurostat. Share of population aged 25-64 with less than primary, primary or lower secondary education (ISCED 0-2).

- Statele cu cele mai bune performanțe sunt cele cu cea mai mică pondere a forţei de muncă neinstruite (low skilled), cu o rată înaltă a participării femeilor şi a celor de peste 50 de ani.
- Surprinzător, România are o pondere a personalului neinstruit mai bună (mai mică) decât a statelor din grupul vestic şi doar marginal mai slabă (mai mare) decât media UE 28. Totuşi, această informaţie trebuie temperată cu **calitatea instruirii** (nu neapărat cu numărul de ani absolviți), întrucât în ultima ediție a testului PISA, din 2015, 24 la sută din elevii români testaţi au fost clasificați, ca “analfabeți funcțional”.

Table 3-1 Main issues related to the labour market

	Wage setting and collective bargaining	Strict employment protection	Labour market segmentation	Inflexibility of employment
Italy				
Spain				
Portugal				
Greece				
Poland				
Hungary				
Romania				
Bulgaria				

Particular rigidity in the labour market Relatively small rigidities in the labour market

Source: Own elaboration on the basis of OECD Employment protection legislation indicoators[13], Country specific recommendations, country reports, supported by findings of a study: CE, Applica, Wiiw: 'Economic challenges in lagging regions'. The assessment takes OECD EPL scores in relation to the OECD average, analysis in the Commission Country report and existence of CSRs in the given area.

- Piaţa muncii din România, la fel ca a celorlalte state est-europene, este relativ dereglementată. În contrast, piaţa muncii din statele vest-europene suferă de segmentare (It, Pt, Sp) sau de lipsă de flexibilitate (Gr).

IR - Uz intern

Figure 3-2 Employment rate, 2015

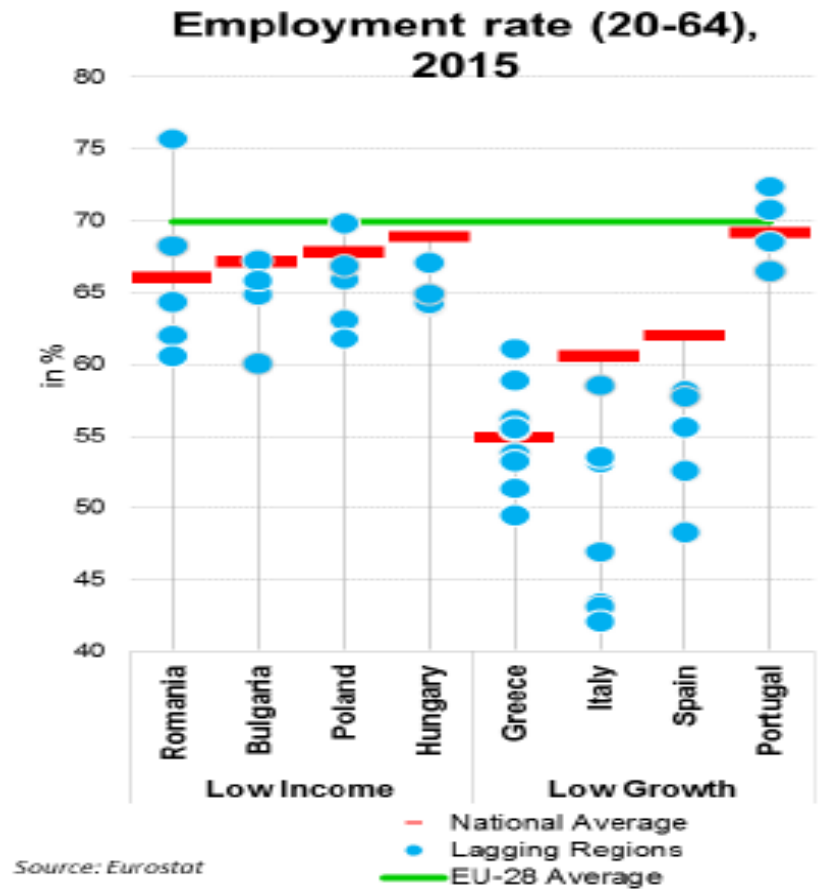
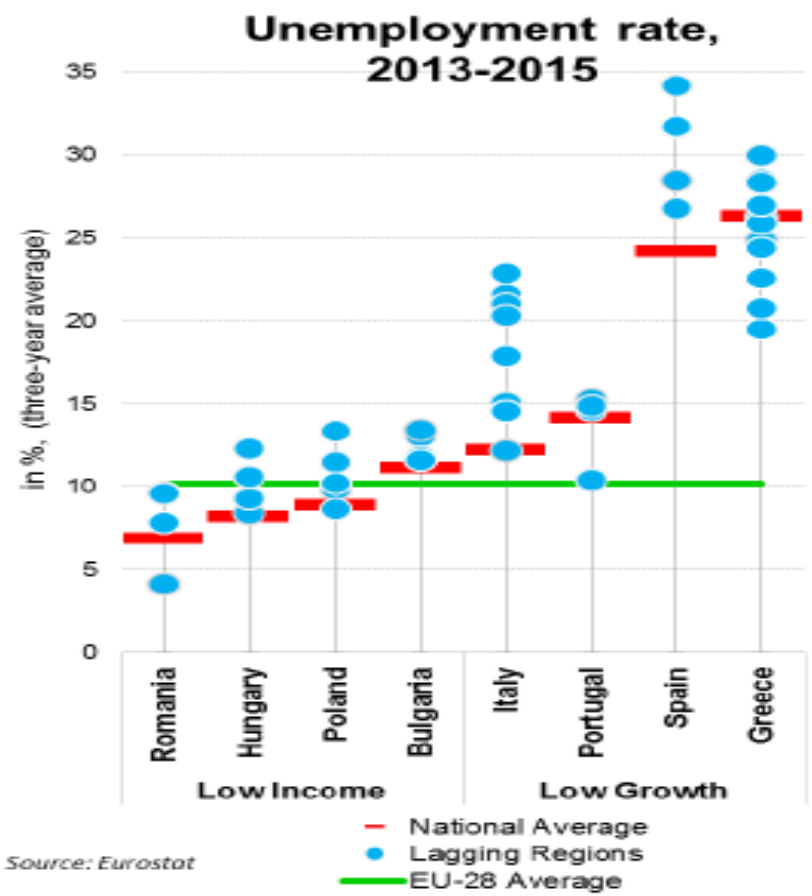
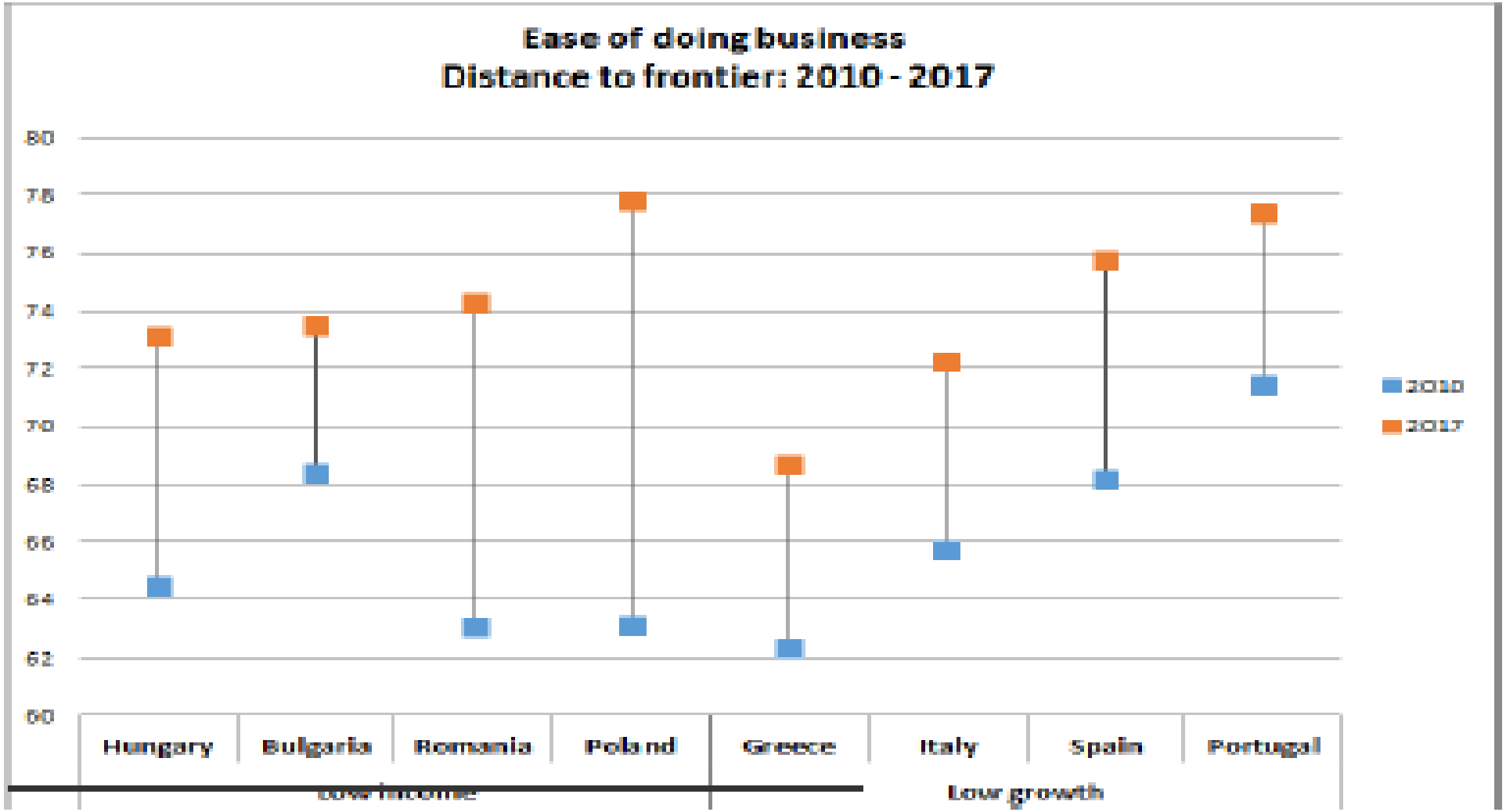

Figure 3-3 Unemployment rate,2013-2015

- Ca rezultate a liberalizării pieţei muncii, rata angajării în România este superioară celor din Spania, Italia sau Portugalia (cu diferenţe notabile îndeosebi în regiunile rămase în urmă), iar rata șomajului este cea mai redusă din întregul grup de state, atât la nivel național, cât şi la nivel regional.
- **Implicaţii pentru România**: o re-centralizare a negocierilor salariale, care să nu ţină seama de caracteristicile locale de dotare şi de productivitate, ar face mai mult rău decât bine dpv al competitivităţii economice a regiunilor rămase în urmă.

Figure 3-5 Ease of doing business: distance to best performing country (frontier)

- În anul 2017, România are al patrulea cel mai prietenos mediu de afaceri dintre statele studiate (după Pl, Pt şi Sp). În statele est-europene, cele mai mari probleme identificate de mediul de afaceri sunt procedurile de insolvență, conectarea la reţele de electricitate şi aplicarea contractelor (enforcement).

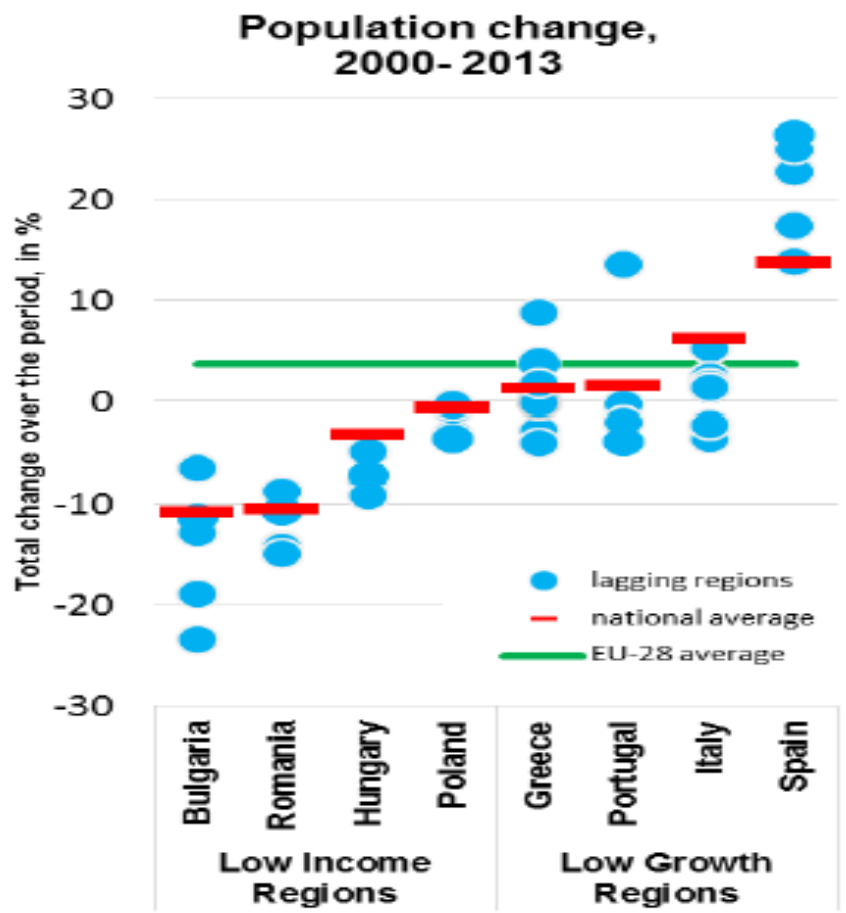
Atenţie: graficul se citeşte contra-intuitiv. Punctele situate mai sus pe grafic denotă o performanță mai bună.

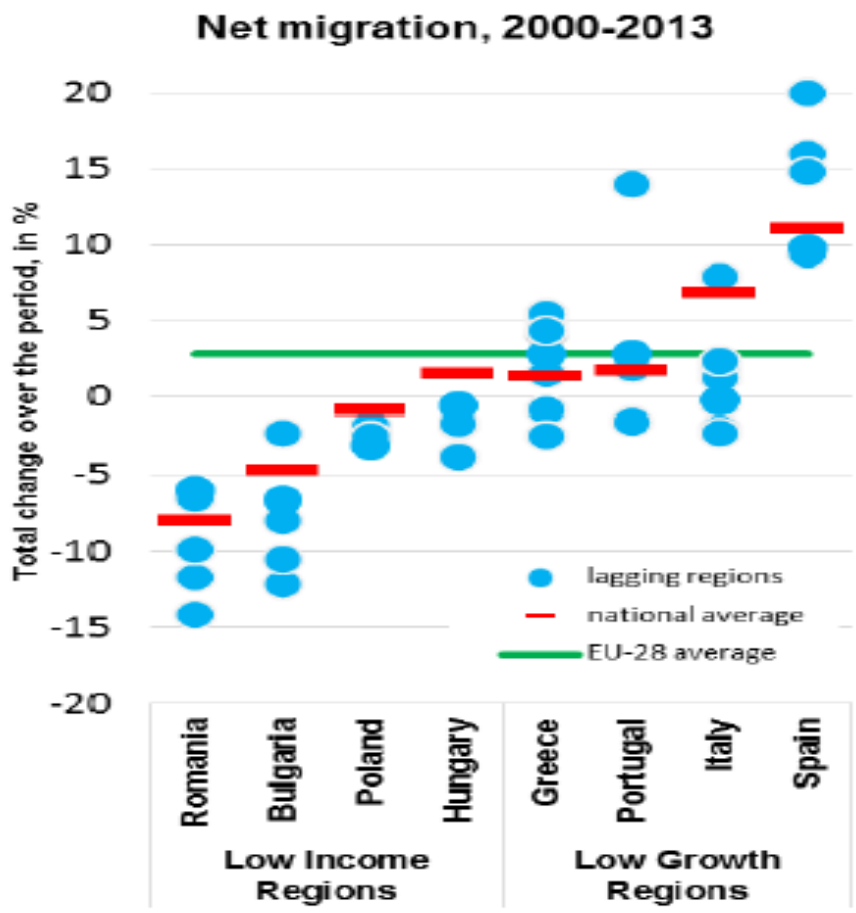
Alţi determinanţi ai creşterii (1)

- Raportul analizează ceilalţi determinanţi ai creşterii (în afară de performanţa macroeconomică şi de reglementările şi caracteristicile insituţionale) din următoarele puncte de vedere:
  a) Evoluţii demografice şi urbanizare
  b) Accesibilitatea reţelei de transport
  c) Capitalul uman în conexiune cu activităţile de cercetare-dezvoltare şi inovare
  d) Calitatea guvernanţei (la nivel regional)
  e) Investiții prin politica de coeziune europeană

Alţi determinanţi ai creşterii (2)

Figure 4-1 Population change, 2000-2013
Figure 4-2 Net migration, 2000-2013

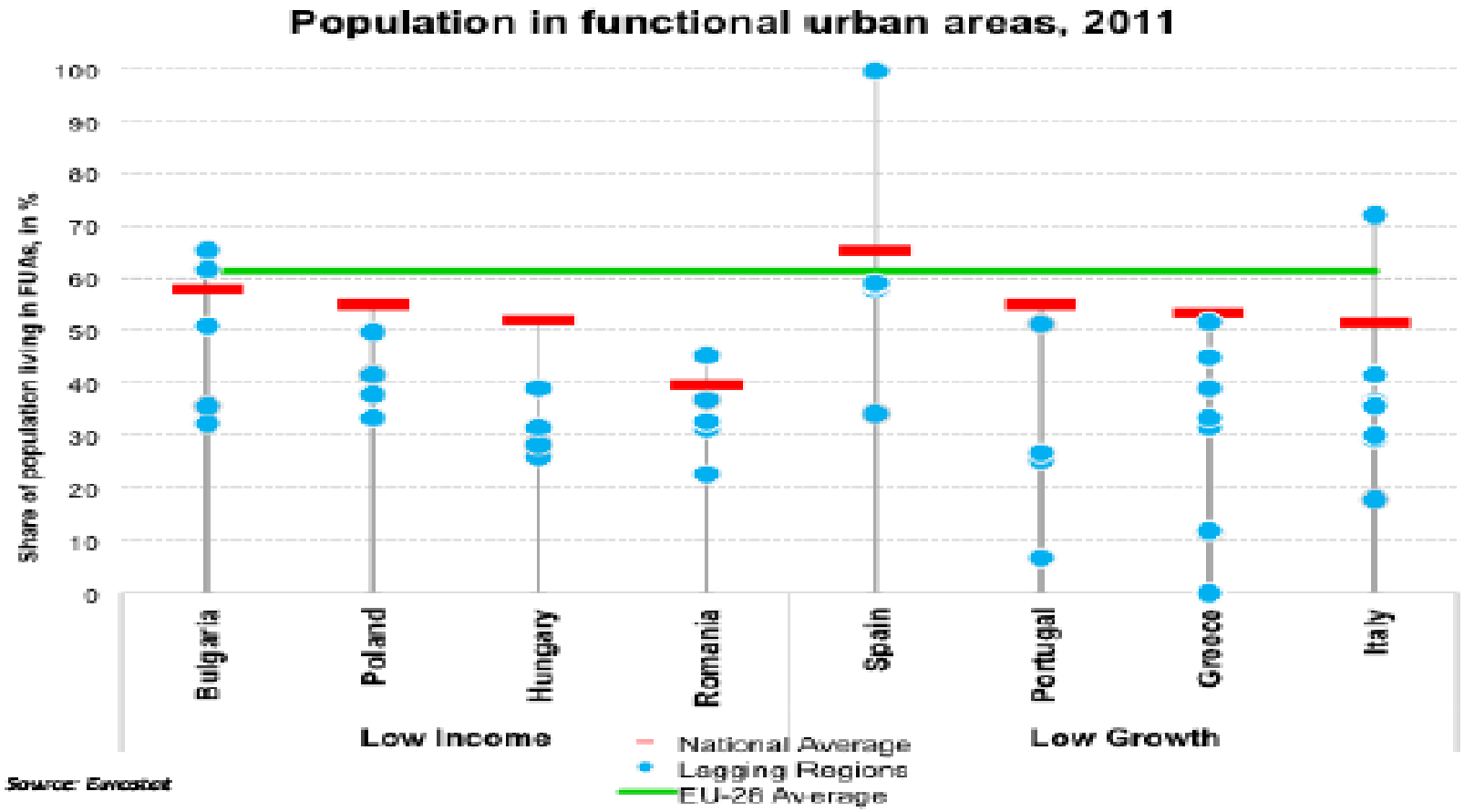

Source: Eurostat, own elaboration

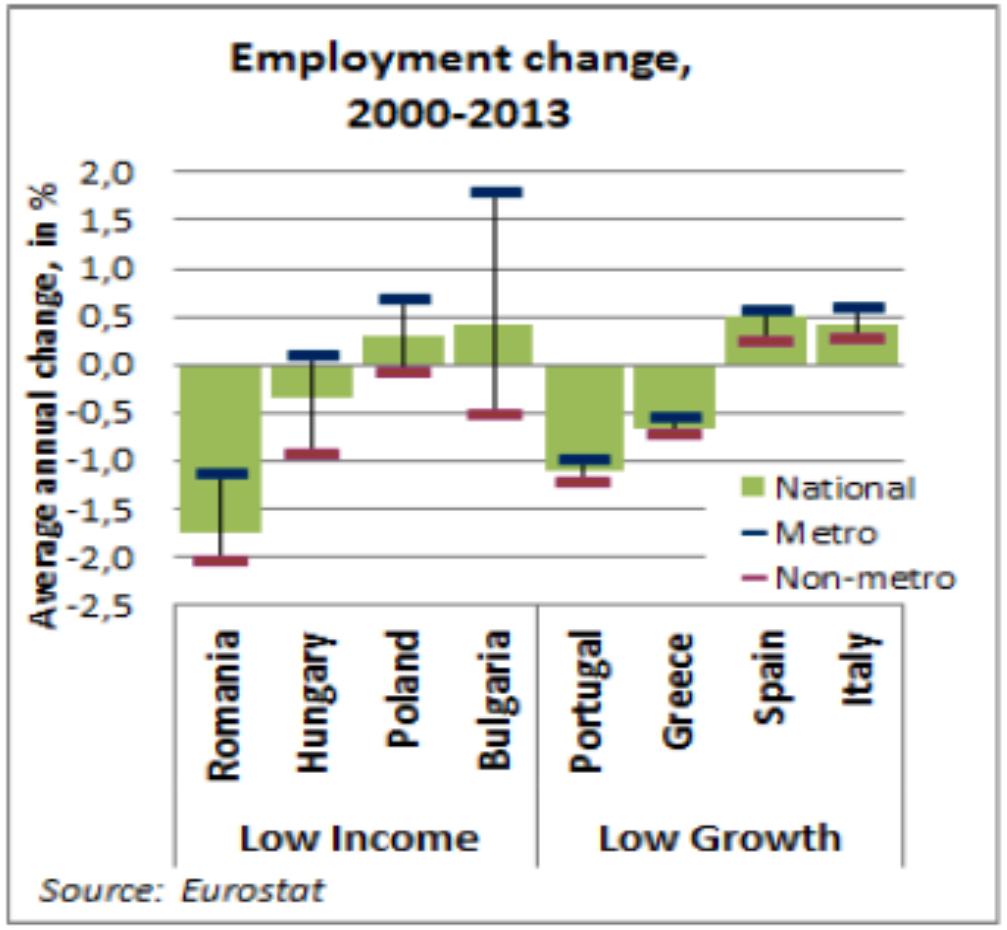
- Regiunile cu venituri mici, din estul Europei, au pierdut mai multă populație decât statele respective ca întreg, care şi ele au pierdut populaţie, spre deosebire de regiunile cu creștere scăzută, din vestul Europei care au câștigat populație la nivel naţional, iar în unele cazuri (Spania, Grecia) chiar şi regional!
- Cea mai mare parte a acestor rezultate poate fi explicată prin fluxurile de imigranți.
- România are cea mai mare reducere a populației la nivel național (şi regional), explicată aproape în întregime prin migraţie (în ţară sau în afara ei). Această migraţie reflectă inexistența surselor alternative de câștig economic.

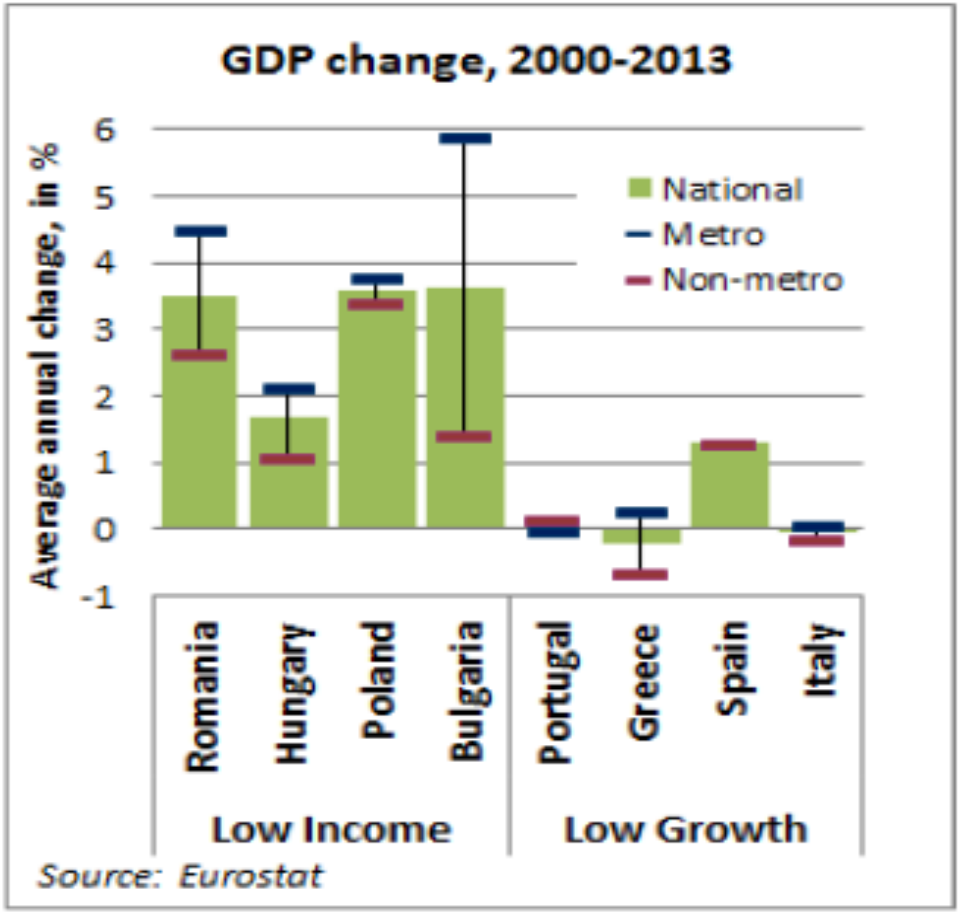
Figure 4-3 Population in functional urban areas, 2011

- România este cea mai puţin urbanizată ţară din cele supuse analizei (chiar dacă în It, Gr, Pt există unele regiuni chiar mai puţin urbanizate). Singurul stat mai urbanizat decât media europeană este Spania.
- **Implicații pentru România**: având în vedere ponderea locuitorilor în rural, creşte importanţa relativă a politicilor de dezvoltare rurală din cadrul PAC, care trebuie corelate mai bine cu politicile de coeziune. Rolul comunităţilor locale în atragerea de investiții în activități non-agricole (şi în urbanizarea zonelor rurale) capătă o importanță deosebită.

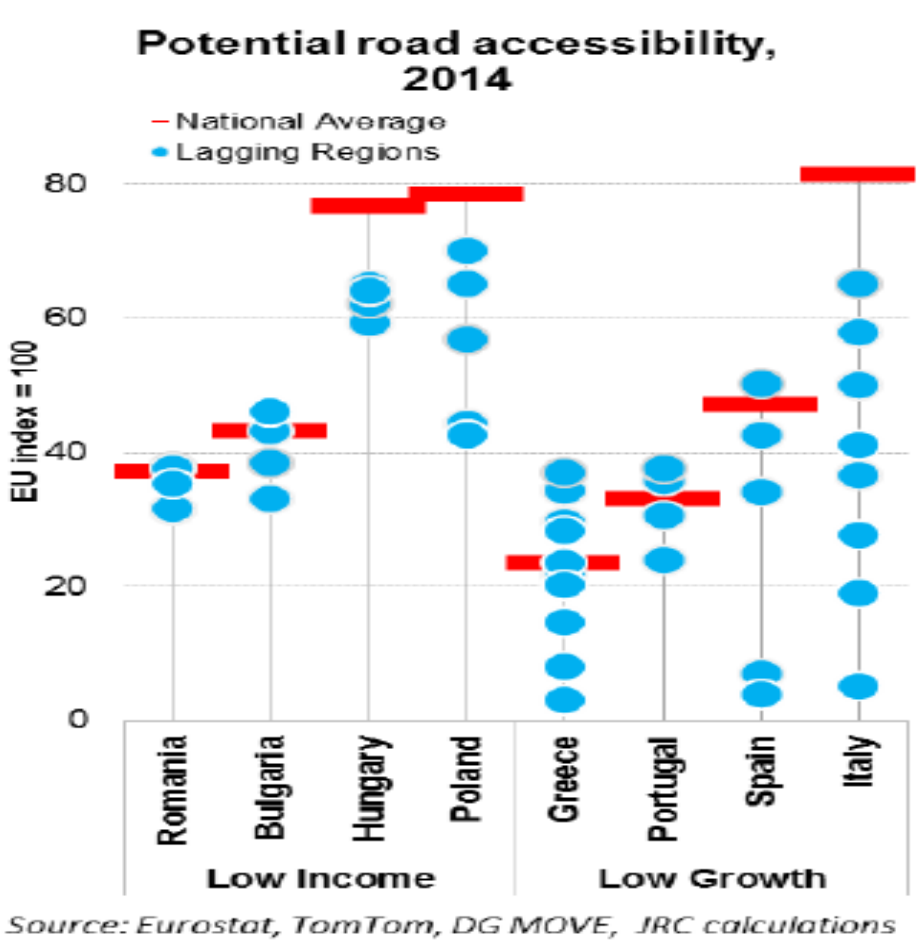
Figure 4-4 Metro and non-metro employment change in lagging regions, 2000-2013
Figure 4-5 Metro and non-metro GDP change in lagging regions, 2000-2013

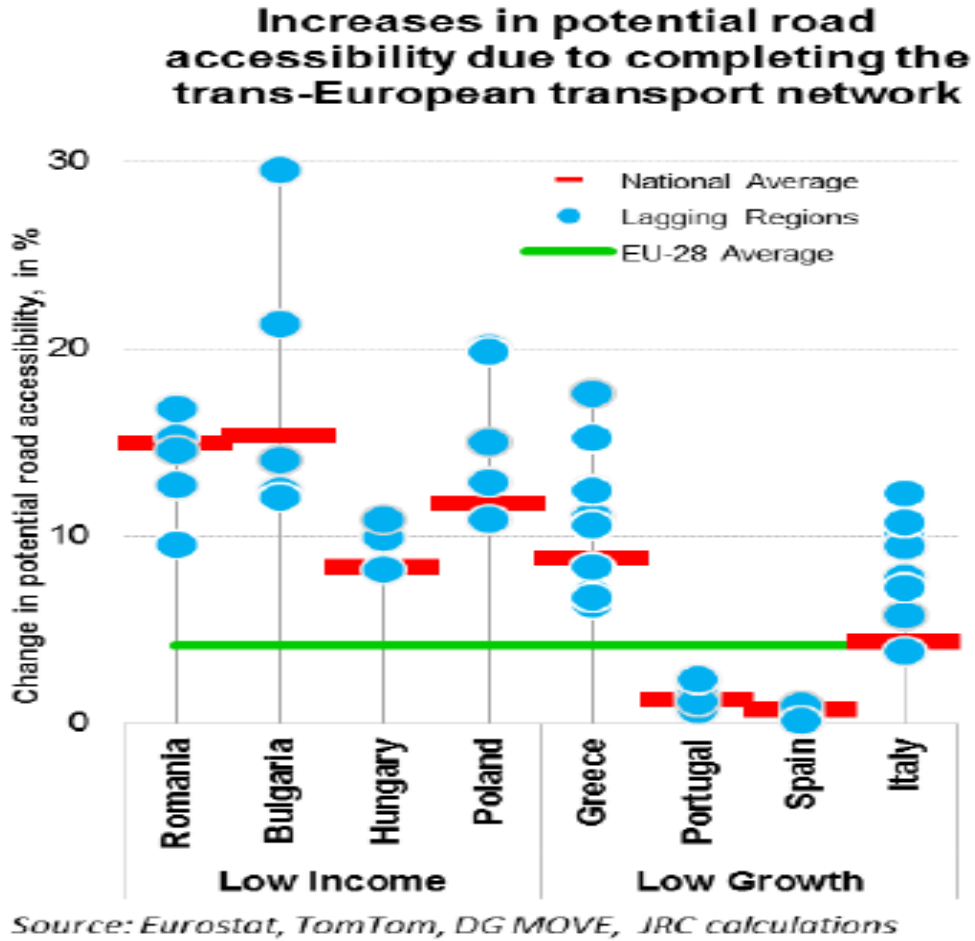

- Zonele urbane (metropolitane) din regiunile cu venituri mici ale României au performat mai bine decât zonele non-urbane din aceleaşi regiuni şi mai bine decât media națională, atât în ceea ce priveşte reducerea şomajului, cât şi în ceea ce priveşte creşterea PIB între 2000 şi 2013.
- Chiar şi aşa, creşterea șomajului în zonele metropolitane din regiunile sărace ale României a depășit creșterea șomajului din zonele metropolitane similare din alte state. Pe de altă parte, creșterea PIB în aceste zone, în România, a fost întrecută doar de Bulgaria.

Figure 4-6 Potential road accessibility, 2014
Figure 4-7 Increases in potential road accessibility due to the completion of the trans-European transport network

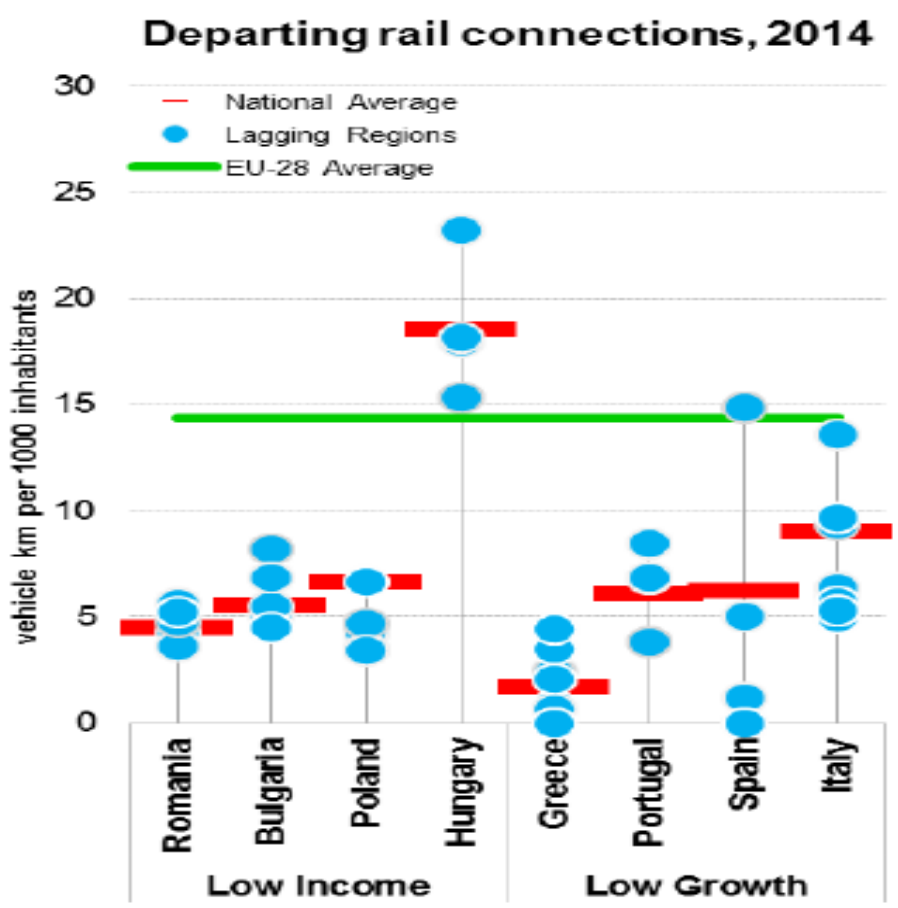

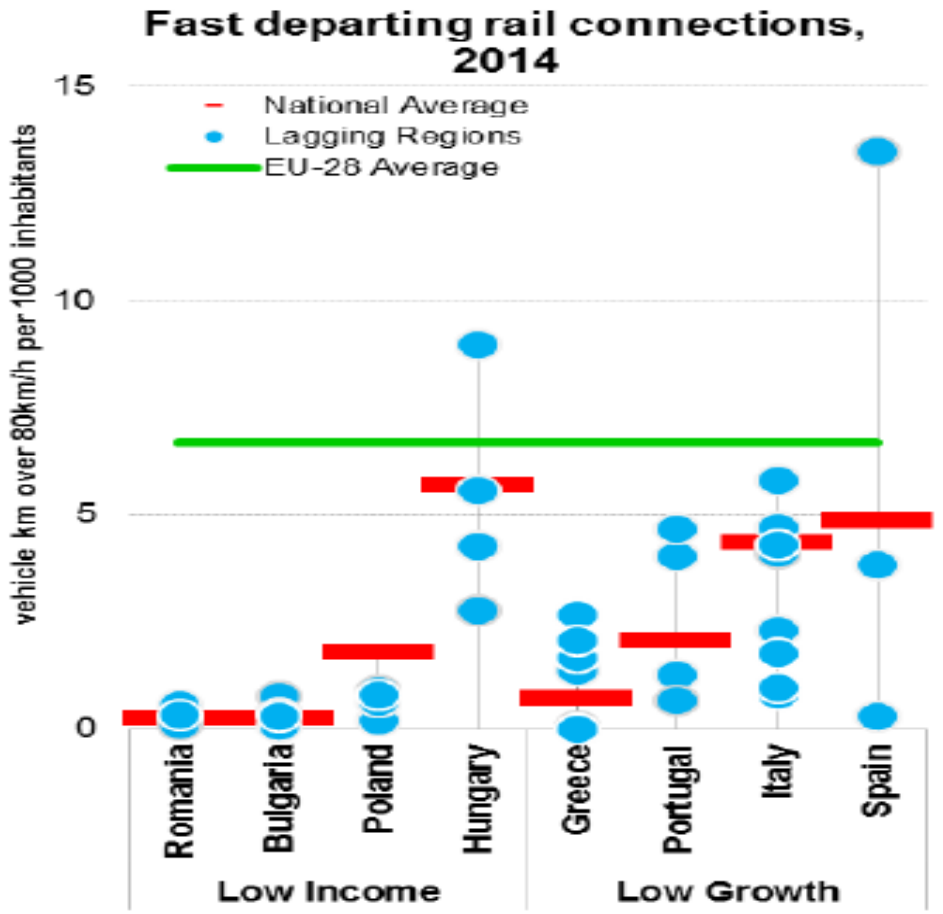
- România se remarcă prin cea mai mică accesibilitate pe căi rutiere dintre statele est-europene, atât la nivel naţional, cât şi la nivelul regiunilor defavorizate.
- Pe de altă parte, accesibilitatea rutieră în România este mai bună decât în Grecia şi Portugalia, atât la nivel naţional, cât şi regional.
- România ar beneficia cel mai mult (după Bulgaria) de o eventuală finalizare a implementării Reţelei trans-europene de Transport rutier (TEN-T), dar, fiind vorba de un proiect de viitor, acesta trebuie privit cu o anumită doză de scepticism.

Alţi determinanţi ai creşterii (6)

Figure 4-8 Departing rail connections, 2014
Figure 4-9 Fast departing rail connections, 2014

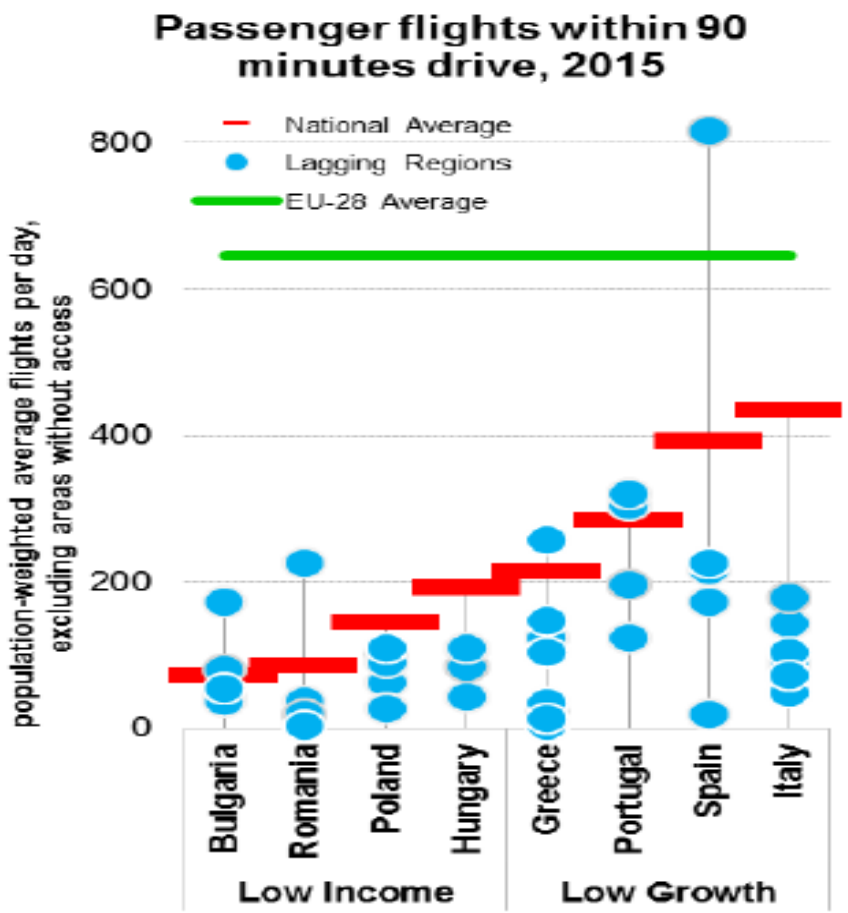
Source: Poelman and Ackermans 2016

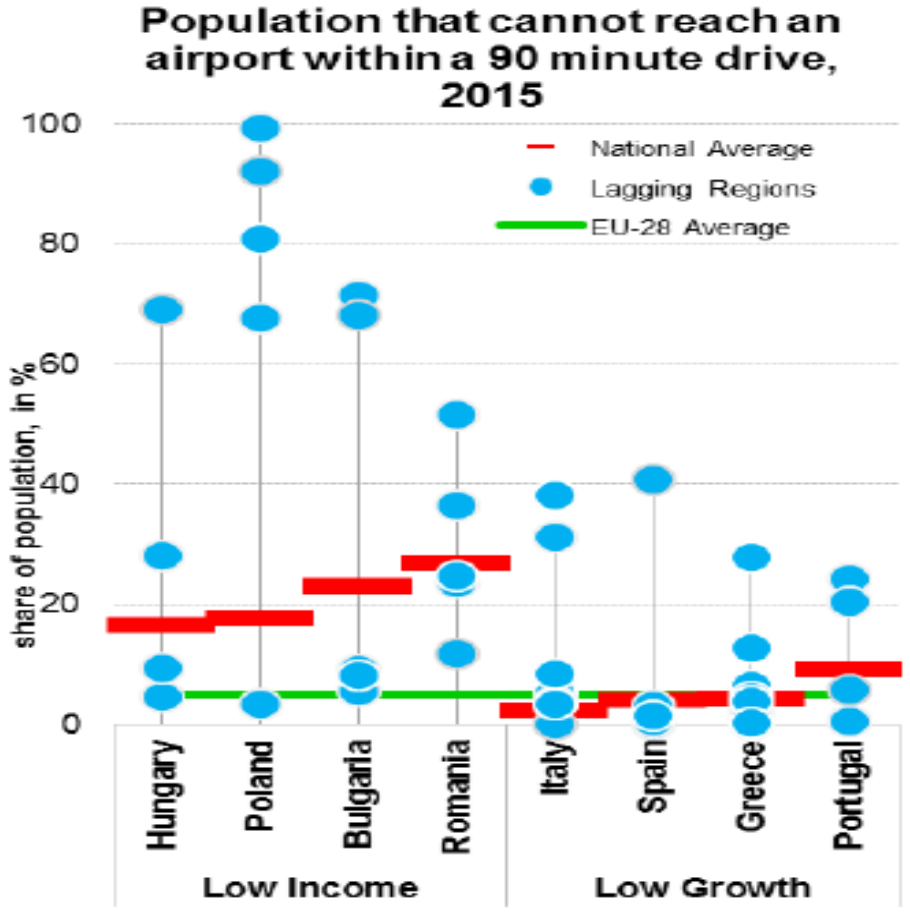
Source: Poelman and Ackermans 2016

- Datorită reducerii drastice şi închiderii unor linii de cale ferată în ultimii ani, România a ajuns, dintr-o ţară cu o bună densitate a acestora, într-o postură de a doua cea mai slabă în privinţa conexiunilor pe calea ferată (deasupra Greciei, ţară insulară). Vestea bună este că regiunile defavorizate din România nu se situează mai jos decât media națională din acest punct de vedere.
- Nu numai că sunt puţine conexiunile pe C.F., dar şi viteza de peste 80 km/h este practic inexistentă în România (şi în Bulgaria).

Figure 4-10 Passenger flights within a 90 minute drive, 2015
Figure 4-11 Population that cannot reach an airport within a 90 minute drive, 2015;

Source: Eurostat and REGIO calculations

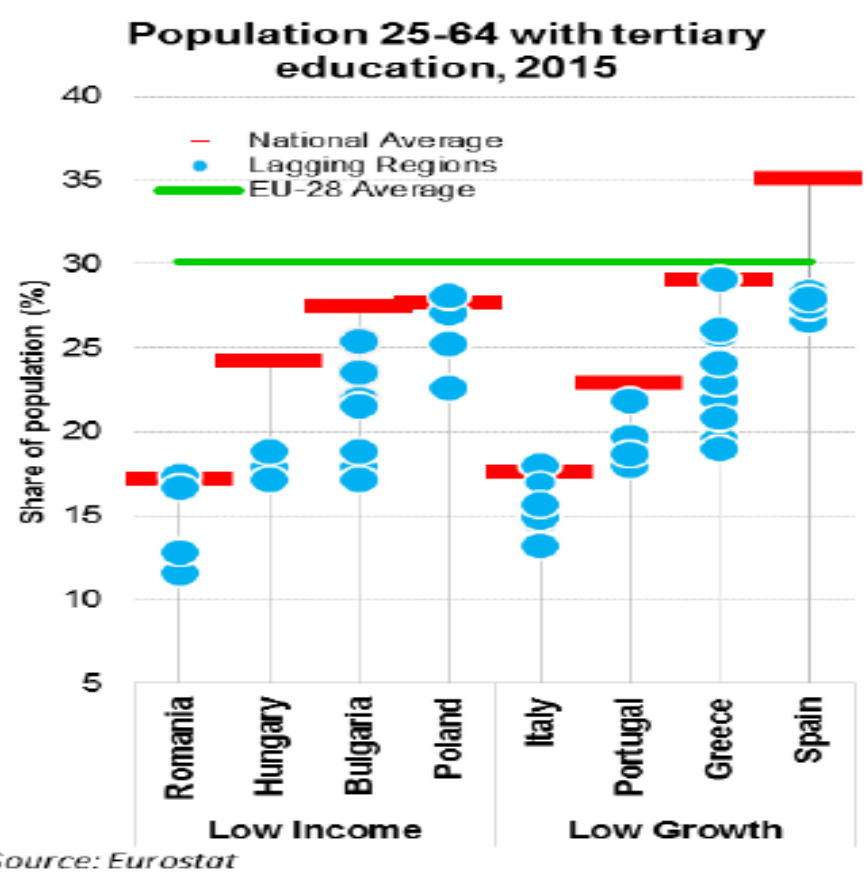

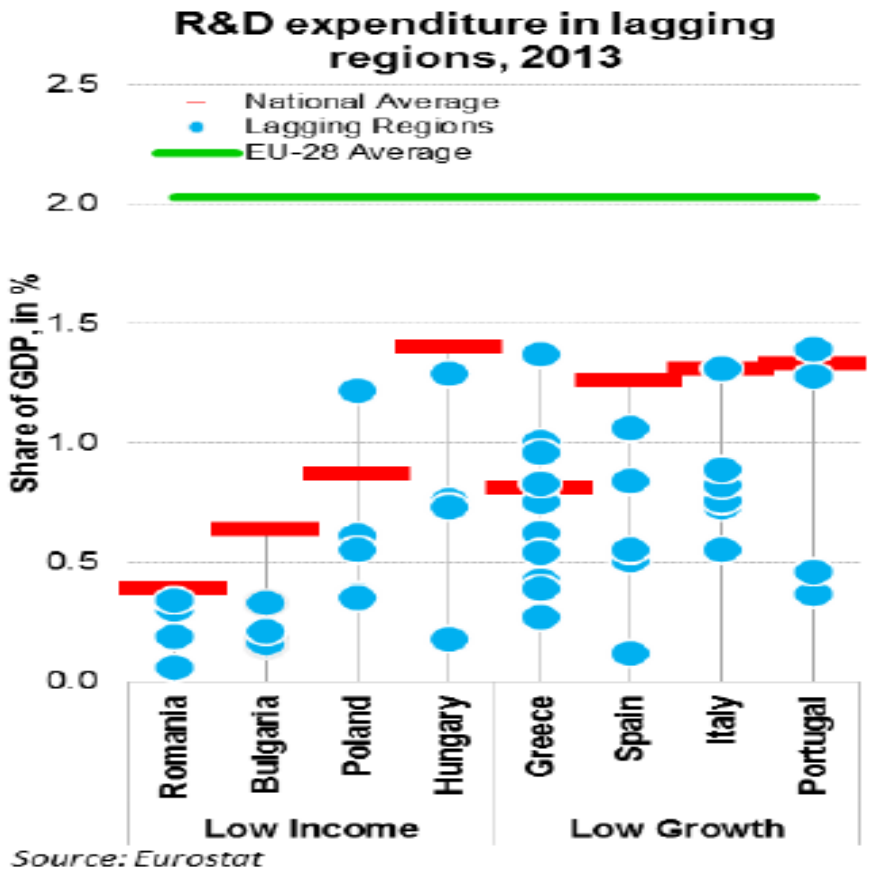
Source: Eurostat and REGIO calculations

- Situarea foarte joasă a României în clasamentul accesibilității aeroportuare a populaţiei (atât naţional, cât şi la nivelul regiunilor defavorizate) se poate datora unei combinaţii de factori:
  - pe de o parte, închiderii sau utilizării sporadice a unor aeroporturi (Baia Mare, Craiova, Tulcea etc.)
  - pe de altă parte, calităţii slabe a infrastructurii rutiere, care fac dificilă accesarea în 90 de minute a celui mai apropiat aeroport.

Alţi determinanţi ai creşterii (8)

Figure 4-12 Population 25-64 with tertiary education, 2015
Figure 4-13 R&D expenditure in private sector in lagging regions, 2013

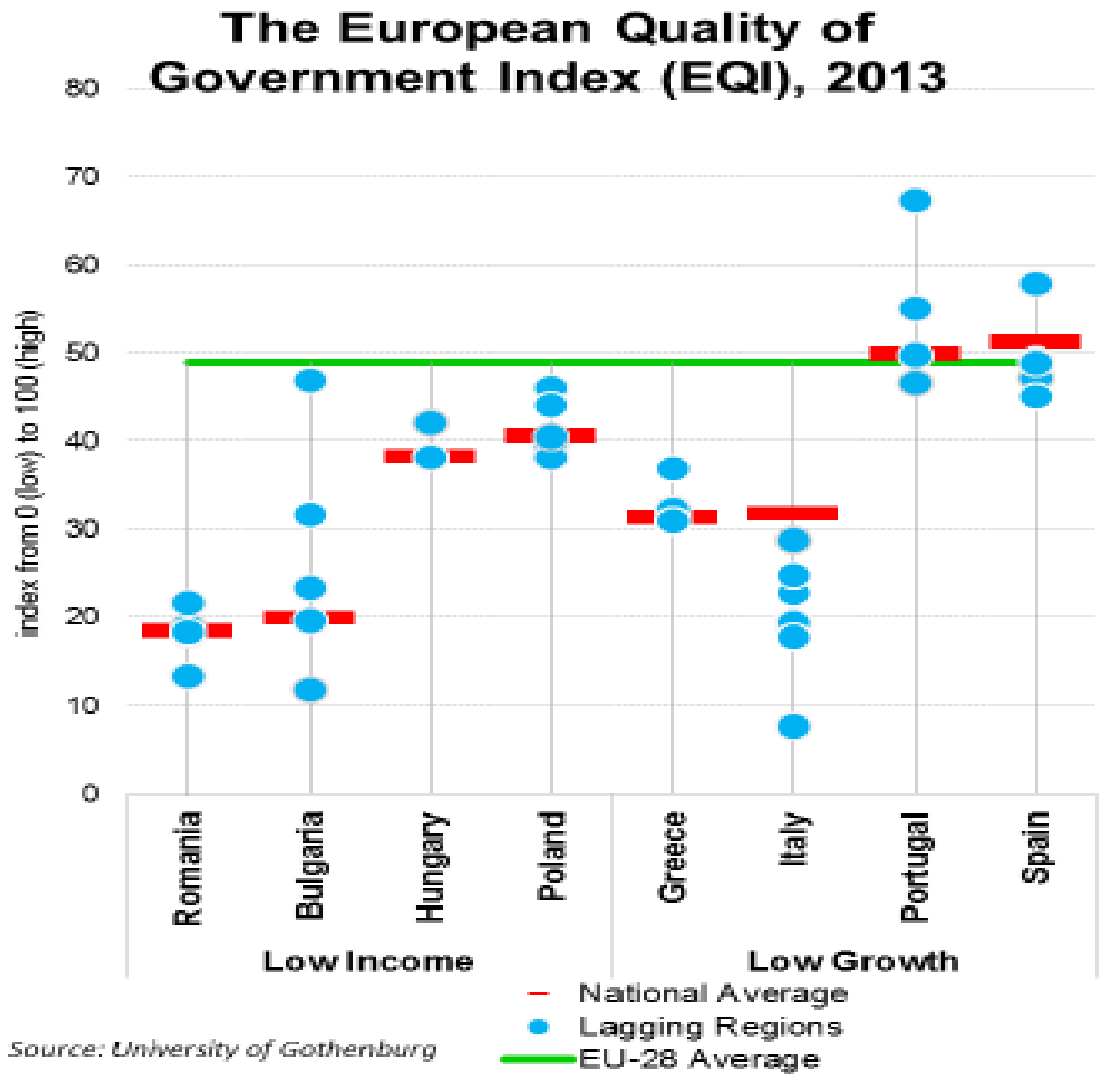

- România are cea mai mică pondere a absolvenților de facultate (chiar dacă la nivelul liceal are o pondere a absolvenţilor mai bună decât Gr, It, Pt, Sp.
- Cheltuielile cu C&D sunt cele mai mici din UE şi toate regiunile dezavantajate din România se închid în grupul “inovatori modeşti”, în timp ce în Polonia, Ungaria şi statele vestice analizate sunt multe regiuni dezavantajate care constituie “inovatori moderaţi”.
- Performanţa universitară regională este mai bună în România (dar şi în Grecia şi Spania), decât în alte state, datorită prezenței universităților din Cluj, Craiova, Iaşi. Totuşi, regiunile respective nu beneficiază de respectiva cercetare, fie datorită deconectării dintre cercetare şi producţie, fie datorită incapacității celei din urmă de a absolvi rezultatele cercetării.

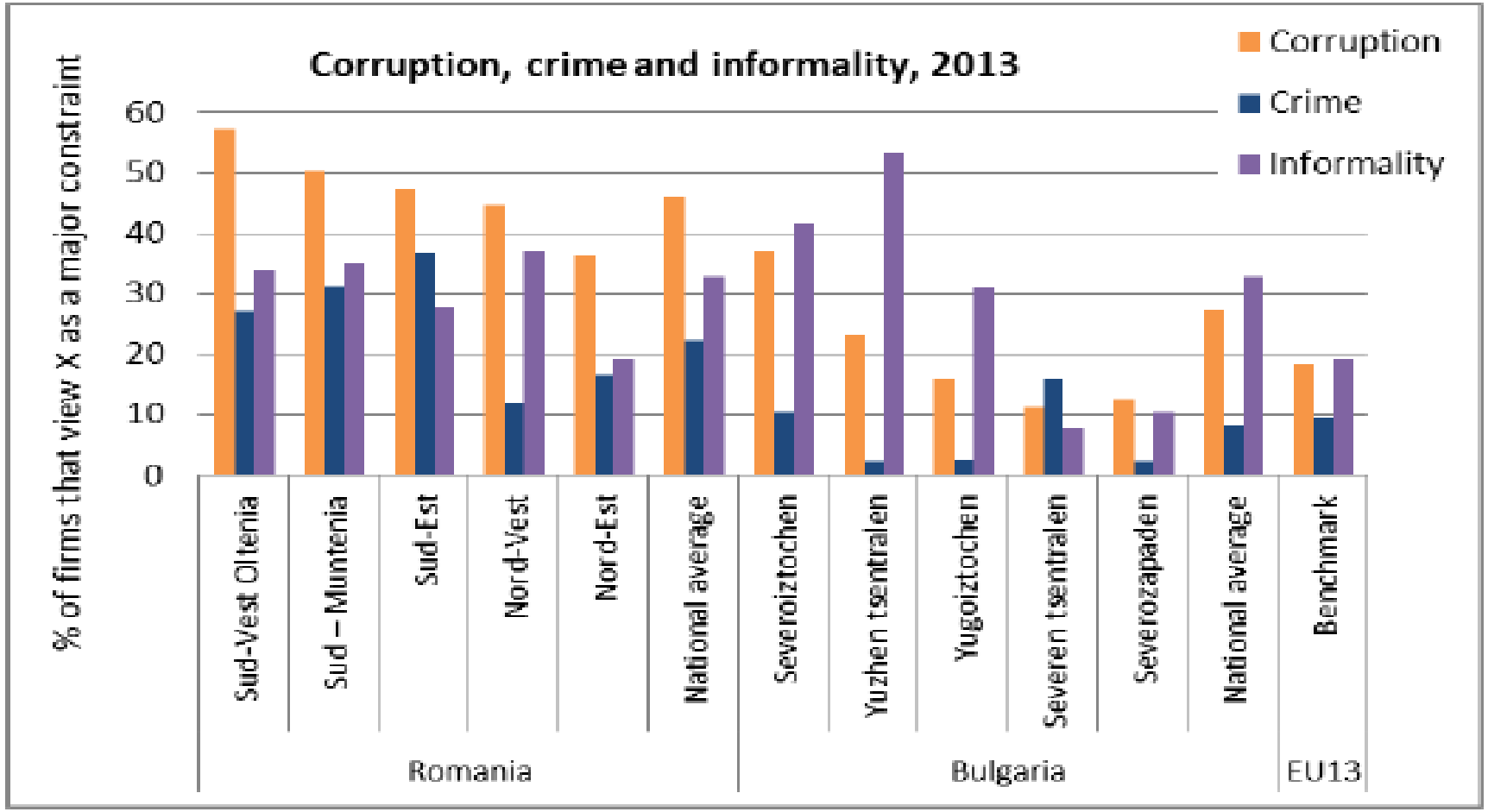
Alţi determinanţi ai creşterii (9)

Figure 4-17: European regional quality of government index

- Calitatea guvernanței regionale este cea mai scăzută în România (şi Bulgaria), privind aspecte precum achizițiile publice, sistemul juridic sau utilizarea eGovernment.

Figure 4-18 Corruption, crime and informality in Romania and Bulgaria, 2013

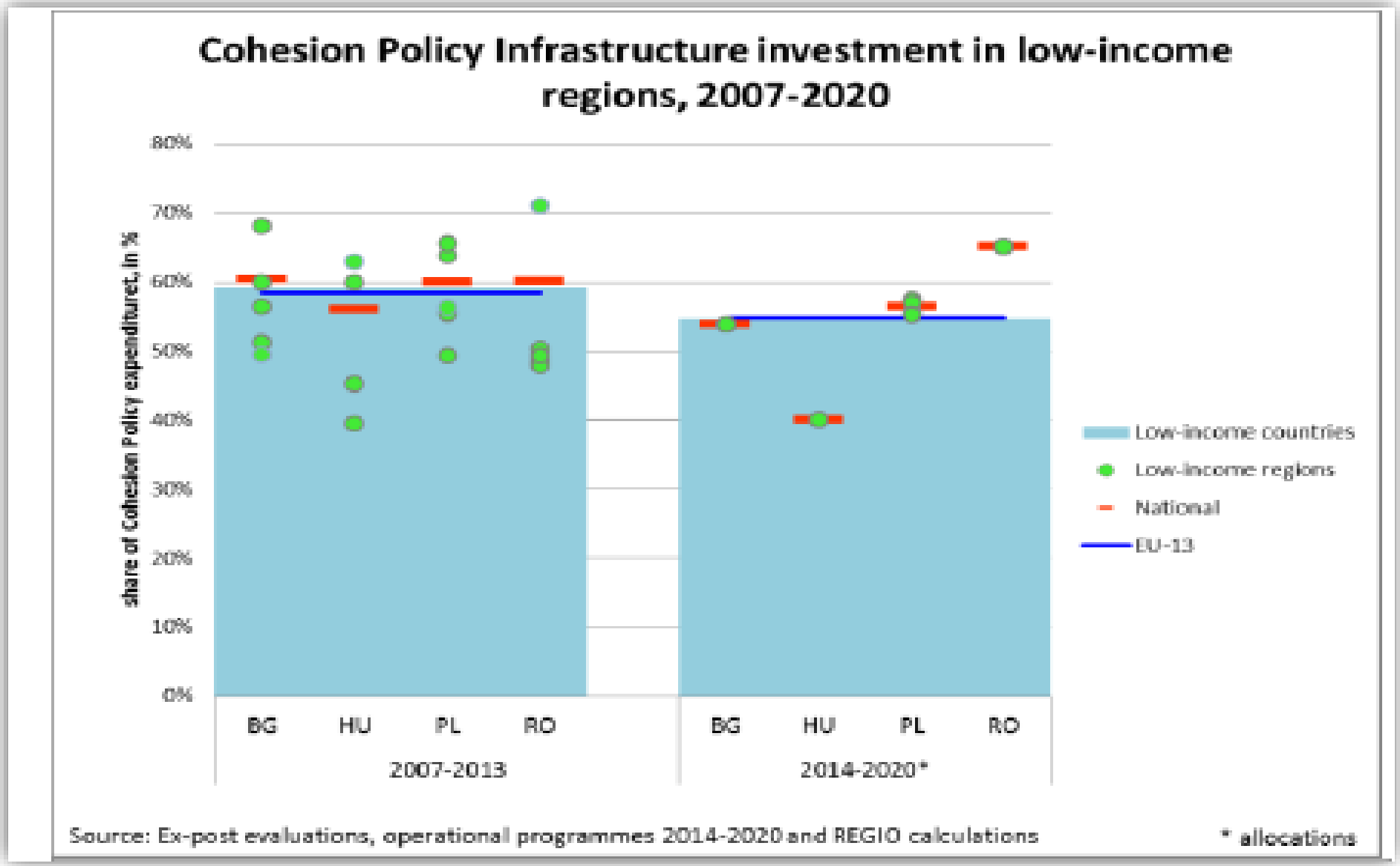
Source: World Bank, Applica, own elaboration

- Corupția, sistemul informal şi criminalitatea (în această ordine), constituie o problemă deosebită în România şi Bulgaria. Dintre cele cinci regiuni româneşti dezavantajate, doar regiunea Nord-est (Moldova) raportează o percepţie mai mică decât media naţională a acestor indicatori, ceea ce este contraintuitiv. De asemenea, este contraintuitivă percepţia mai negativă în România faţă de Bulgaria, atât la nivel naţional, cât şi la nivel de regiuni defavorizate.

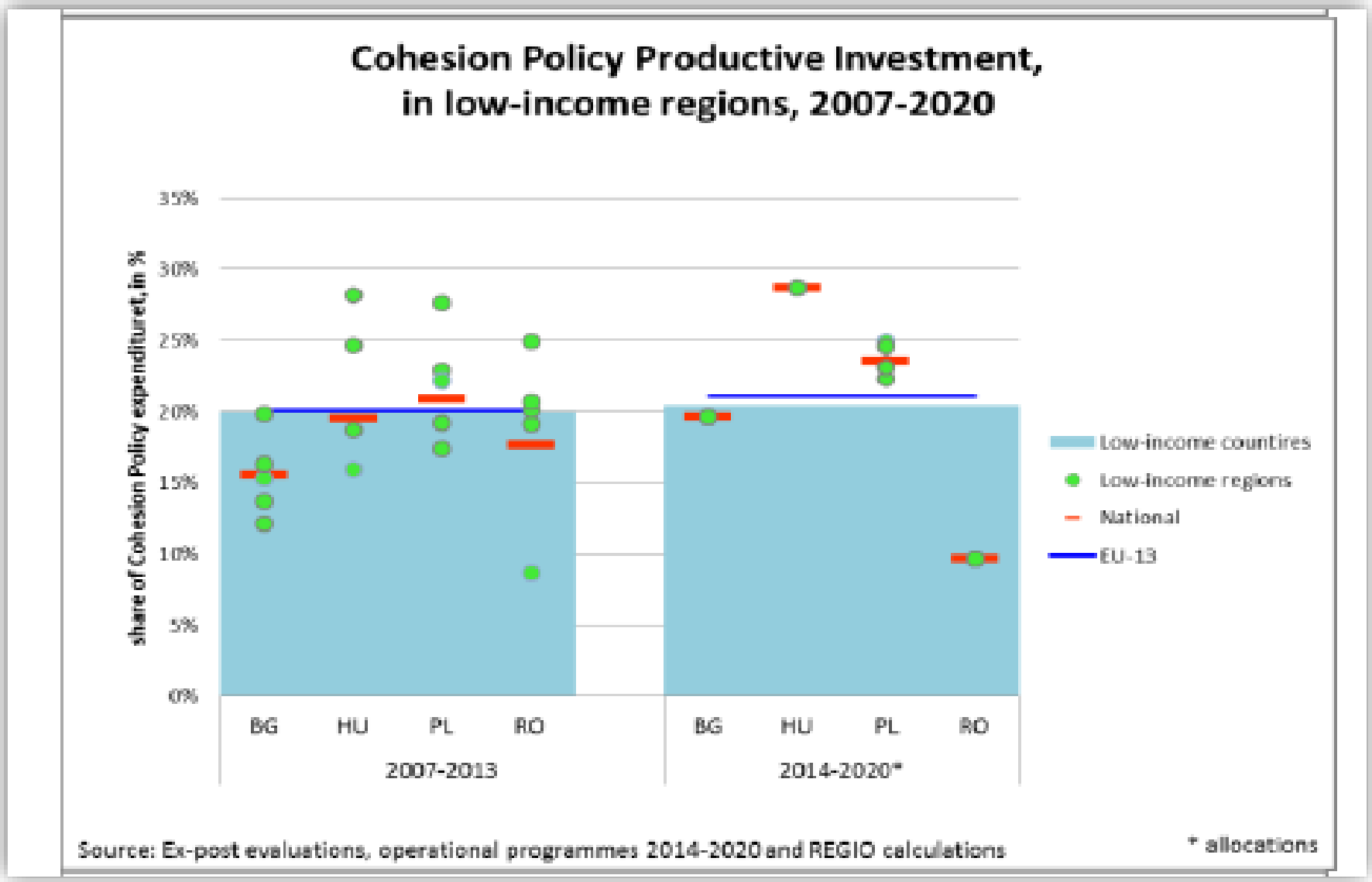
Alţi determinanţi ai creşterii (11)

- Pentru cele două perioade de exerciţiu bugetar, 2007-2013 şi (alocări pentru) 2014-2020, regiunile defavorizate din România au beneficiat de investiţii peste media națională (şi în creştere) privind **capitalul uman**, de investiţii la nivelul mediei naţionale (dar în scădere) privind **capacităţile productive** şi de investiţii la nivelul mediei naţionale (dar în creștere) privind **infrastructura**.
- Consistent cu observația de mai sus, prioritățile României, Bulgariei şi Greciei sunt investițiile în infrastructurile de transport şi energetică, precum şi în protecția mediului, în timp ce prioritățile Italiei, Portugaliei, Spaniei, Poloniei şi Ungariei sunt investițiile în competitivitate şi crearea de locuri de muncă.

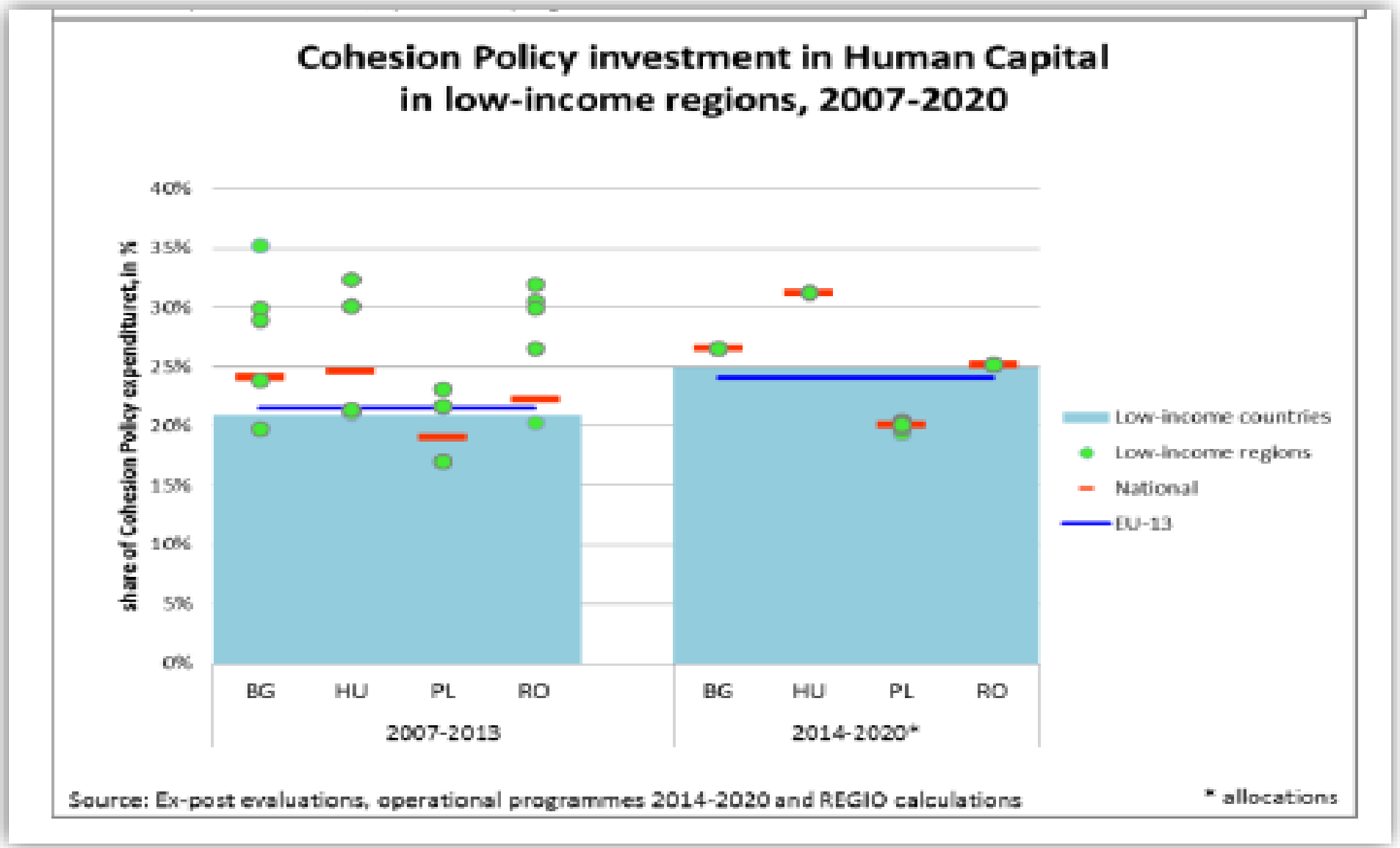
Alţi determinanţi ai creşterii (11)

Alţi determinanţi ai creşterii (11)

Alţi determinanţi ai creşterii (11)

Recapitularea concluziilor pentru România

- Necesitatea de a păstra sub control strict deficitul bugetar şi datoria publică
- Promovarea unui model de creştere economică bazat în principal pe investiții şi export
- O politică a investițiilor (şi a construcțiilor) mai echilibrată în plan regional
- Costurile salariale unitare să fie corelate cu creșterea productivității muncii
- Menținerea nivelului de dereglemnatre a pieţei muncii
- Crearea de locuri de muncă în special în regiunile defavorizate pentru stoparea migraţiei
- Accent pe politicile de dezvoltare rurală şi pe urbanizarea satelor (activități non-agricole)
- Implementarea Rețelei de transport rutier trans-europen (TEN-T)
- Creşterea cheltuielilor cu C&D, atât de către sectorul public, cât şi de sectorul privat
- Utilizarea mai amplă a rezultatelor marilor universități (Cluj, Craiova, Iaşi)
- Creșterea calităţii guvernanței locale, scăderea corupției şi a plăților informale.

VĂ MULŢUMESC!